

שישי

יציאת שבת
7:35

כניסת שבת
6:35

מיכאל יצחק מליק ואברהם פלדמן הי"ד

פרשת תזריע - החודש, אדר ב' תשע"ד שבת מברכין שנה שלוש וחמש, גיליון מס' 27

גליון זה יוצא לאור בחסות עיריית רחובות, האגף למוסדות העירייה, המחלקה לתרבות תורנית

"נדבך דב"ר" - על מעלת הדיבור

"אמר רבי יוסי בן זמרא: כל המספר לשון הרע, ננעים באים עליו". מיוחד עונשו של המצורע משאר טמאים. על כך שואלת הגמרא: "מה נשתנה מצורע, שאמרה תורה (יג, מו): 'בדד נשב, מחוץ למחנה מושבו? הוא הבדיל בין איש לאשתו, בין איש לרעהו, לפיכך אמרה תורה 'בדד נשב' וגוי (ערכין טז, ב)".

הזהר הקדוש (חלק ב, כה, ע"ב) מלמדנו, כי עיקר גלות מצרים הייתה גלות של הדיבור. קליפת "פרעה" (אותיות "עורף"), נמצאת במיצרי הגרון, במקום מעבר הדיבור, במוצאות הפה, ומונעת את היכולת לדבר. עם יציאת עם ישראל ממצרים, על ידי משה רבינו שהיה כבד פה וקבד לשון (שמות ד, י), נגאל הדיבור והגיע לשיא גאולתו בעשרת הדברות. כל גאולת מצרים נקראת על שם הפה: "פה - קח" ועיקר הגאולה היא בכך שהפה יכול לדבר ולשוחח. מעלת האדם על בעלי החיים, בעיקר, היא הדיבור. האדם נקרא "מדב"ר, דווקא על שם מעלה זו ולא על שם מעלות אחרות על בעלי החיים, כגון: שהוא בעל מידות, בעל בחירה או בעל יכולת מחשבה...זאת, כיוון שעיקר כוחו של האדם נתון דווקא בפיו, בדיבור.

החכם מכל אדם, שלמה, אומר "נפשי יצאה כדב"ר" (שיר השירים ה, ו), רוצה לומר, כשאדם מדבר - גורם הוא לנפשו לצאת החוצה. כפי שמבאר זאת **רבי נחמן מברסלב ב"ליקוטי מוהר"ן"** (ב, צח), שהדיבור בעצמו הוא התגלות הנפש והלב.

הדיבור הוא היכולת של האדם להוציא לפועל את מחשבותיו ורעיונותיו, ובכך מותר האדם מן הבהמה. על כן, מביא המצורע "שתי צפ"רים דרור" (משנה, נגעים יד, א) ובטעם הדבר מסביר **הרש"ר הירש**: האופי הבלתי-סוציאלי המסומל על ידי ציפור הדרור, שאינה מקבלת מרות, מתבלט כאן כניגוד לאופי סוציאלי של מי שברצונו לשוב, להיכנס ולהיצמד לחברה האנושית המושתתת על יסודות סוציאליים. **זהו הניגוד בין בהמת השדה לבין אדם מן היישוב.**

אך, גם בדיבור יש להבדיל בין דיבור חולין לדיבור של קודש, בין דיבור של עם ישראל לדיבור שבשאר האומות, וכך היטיב לבאר זאת **הרב קוק זצ"ל** (גאולת הדיבור העליון): "כי יש הבדל יסודי בין הדיבור הישראלי לדיבור הכללי. הדיבור הכללי - הוא בא מתוך העולם, ואילו הדיבור הישראלי - העולם בא מתוכו".

תורה קדמה לעולם. האותיות שבה, הן היוצרות את העולם, שהרי הקב"ה הביט בתורה וברא את העולם, לעומת דיבורי החולין שאינם יוצרים ופועלים, כיוון שהם רק מתארים את המתרחש.

בדומה לרב קוק, מבאר **השל"ה הקדוש** (שבועות, נח) את האמור במעמד הר סיני: "**וכל העם ראים את הקולות**" (שמות כ, טו): "אותו הדיבור עצמו היו שומעים וראים בעיניהם- האותיות של אותו דיבור, כי היו נרשמות ונחצבות בלחבות האש".

דיבורו של היהודי הנובע מהדיבור האלוקי, הוא דיבור פועל ויוצר בעולם, כדוגמת קביעת ראשי החודשים- "הח"ש הזה **לכס**" (שמות יב, ב).

בספר יצירה (ה, ב) נאמר על חודש ניסן: "המליך אות ה' בשיחה". כלומר, הכח העיקרי הפועל בחודש זה, הוא כח השיחה, כח הדיבור, כדוגמת סיפור ההגדה ואכילת המצה. בחודש הזה, זוכים אנו לתיקון הפה.

הרב אבי שיש

לע"נ סבי, הרה"ח ר' ברוך שיש ב"ר יהודה לייב ז"ל, שלימד וחינך בכל מאודו ילדי ישראל,

לאהבת ה' ולקיום מצוות, במלאות שלושים לפטירתו.

גיליון זה מוקדש לע"נ ר' מנחם משה ב"ר בנימין אינדיג ז"ל נלב"ע כ"ח באדר ב' תשנ"ה, נתרם ע"י המשפחה

כמו כן נתקבלה תרומה מאת משפחות פרוכטר - הון שיחיו לע"נ האם, מרת סופיה פרוכטר ע"ה בת ר' מנחם מנדל ז"ל נלב"ע כ"ח באדר ב' תשנ"ז

תנצב"ה

שיח לנוער / עורך: נפתלי יערי

הרב פנחס בומזה ז"ל

בעצם חג הפורים, נתבקש לישיבה של מעלה, אחד מעמודי התווך של עירנו רחובות, **הרב פנחס בומזה ז"ל**. לדבר על ר' פנחס בלשון עבר, הוא כשלעצמו דבר הזוי. וכי אפשר לתאר את רחובות ללא מרביץ התורה האחד והמיוחד? זה שהיה רץ מבית מדרש לבית מדרש, משיעור לשיעור ו"מרבץ" סביבו עשרות ומאות לומדים הצמאים לדברו.

בדברי ההספד בהלווייתו של ר' פנחס, ציין מרא דאתרא - **הרב שמחה הכהן קוק שליט"א**, את עובדת היותו של ר' פנחס, הראשון מבני רחובות שגלה למקום תורה, שהכניס רוח חדשה ל"מושבה" והפך את לימוד התורה למשאת נפש לרבים. שבהנהגתו, שינה את הכיוון שרווח אז במושבה, עד שה"חזון אי"ש" הגיע במיוחד כדי לחזק את ידיו ולעודדו. בימים שבהם לימד גמרא בביה"ס התיכון הדתי ברחובות, לא היה מורה רגיל המלמד תוכן כל שהוא ועובר לשיעור הבא, הוא טרח ועמל להאהיב את לימוד התורה על תלמידיו. לא לראות במקצוע הגמרא, מקצוע שצריך ללמוד, כיוון שצריך להבחין בו בבחינות הבגרות, אלא כיוון שהתורה היא חיינו ואורך ימינו. גם בתקופה ההיא, היה מגיע לעיתים מזומנות לישיבת הדרום ומעביר שיעורים שהתלמידים נהרו אליהם, כי היה מה לשמוע ובעיקר לחוש, את האהבה היוקדת לתורה ולמקצועותיה, את החיות שהוכנסה בכל סוגיה ואת ההבנה המעמיקה אותה ביקש להעביר לשומעי לקחו.

גם אחרי שפרש לגמלאות, לא הפסיק להרביץ תורה. שיעוריו בבית הכנסת של הפועל המזרחי ב"בית שפירא", בבית הכנסת "שונה הלכות" ולאחרונה בבית הכנסת "בית זלצר", משכו רבים וטובים לשמוע וללמוד, בזכות אישיותו הכובשת וכשרון ההוראה שלו.

לא ניתן לשכוח את השתפכות הנפש שלו, כאשר ירד לפני התיבה בימים הנוראים. ר' פנחס לא היה חזן. הוא היה "שליח ציבור" - במלוא מובן המילה. כאשר הרים קולו בתפילה, ניתן היה לחוש, כאילו הוא גורר אחריו את הציבור ששלחו להשתפך לפני אביו שבשמים.

אולי, יש משהו סמלי בעובדה שנפטר בחג הפורים, שהרי אף הוא כמרדכי היהודי בשושן הבירה, טרח למען הציבור ומעולם לא החזיק טובה לעצמו על כך. עירנו תחסר מעתה את אחד מעמודי התווך של לימוד התורה בעיר. חבל על דאבדין. תנצב"ה

המדור "צפנת פענח" לא יתפרסם השבוע ויחזור אי"ה בשבוע הבא

ראש חודש ניסן, יהיה ביום שלישי הבעל"ט המולד יהיה ליל שני, שעה 3, 54 דקות ו-9 חלקים

לקוראינו: מאמרים המופיעים ללא ציון שם הכותב, נכתבו על ידי חברי המערכת

חברי המערכת: הרב אברהם פוס, משה רוט, נפתלי יערי, יהודה מליק העריכה בסיוע אברכי כולל "יד ברודמן" ללימודי הוראה ודיינות, בית שפירא, רחובות

טלפון: 08-9412048

אתרנו באינטרנט: www.pirsuma.com/siach

הדפסה: דפוס ש.הר. רחובות טל. 08-9475106

צרת הצרעת, על מה?

התורה מקדישה ל"מחלה" זו 116 פסוקים, המפרטים בדיוק רב את המראות בגוף, בבגדים ואף בבתי. ואם התורה מקדישה לנושא זה כל כך הרבה פסוקים, אין ספק שהמסר הוא: שעסקינן בנושא חשוב וחמור. ברור לנו, שלא מדובר במחלת עור פיסית, קשה וחמורה, שהרי גם אין כאן טיפול תרופתי ולא זאת מגמת התורה. אלא ה"מחלה" כאן היא על פגיעה ערכית, רוחנית, מוסרית וחברתית. רמז לכך, ניתן למצוא בפרשיות "תזריע" ו"מצורע". שימוש בביטוי מיוחד, החוזר על עצמו כמה פעמים: "זאת תורת נגע צרעת" (יג, נט), "זאת תהיה תורת המצורע..." (יד, ב) ועוד.

ללמדנו, שהנגעים הם עונש על פגיעה בערכי התורה, במיוחד בתחום שבין אדם לחברו. ברור לנו, שהמדבר לשון הרע, מוציא שם רע וכד', פוגם בקשר שלו עם החברה, ואולי גורם לסכסוכים גם בין עוד בני אדם בסביבתו. לכן, הוא נשלח אל הכהן ולא אל הרופא. והרמז הראשוני הוא: לך אל צאצאי אהרן הכהן, שהיה אוהב את הבריות, משכין שלום בחברה, מאחד אותה ואינו מפרור אותה, ח"ו.

והכהן שולח אותו מחוץ למחנה, לא מפני חשש הדבקה (הנכונה במחלת צרעת הרפואית), אלא לעשיית "חשבון נפש". מנתקים אותו מהחברה, כדי שירגיש בחסרונה ואז ידע להעריך את חשיבותה כשהיא מתוקנת. מצפים מה"חולה", שיצטער על משהו, ושים לב לקשר המילולי בין "צרעת" ל"צער", צרה: אתה גרמת לצרה בחברה - נענשת בצרעת ועליך להצטער כדי להירפא. וכיצד יודעים שה"חולה" אכן "נרפא" מגורמי הצרעת? כשרואים שהנגע "הפך לבן",

והלובן מסמל, כידוע, "נקיון" גם מחולאים. וכך אומר הנביא ישעיה (ישעיה א, יח): "אם יהיו חטאיכם כשני (שני = צבע אדום, ותחזור בתשובה, אז) - כשן לבן, ואתם כגד מידה: אדם כועס, פניו מאדימים, או מלבינים, וכעס היא מידה רעה ביהדות, במיוחד אם הכעס מופנה לאדם אחר, ממשפחתו, או סביבתו. גם הלבנת פנים היא, כידוע, חמורה מאד. על כך הוא לוקה בצרעת, שסימניה הם "פִּהֶקֶת לְבָנָה" עמוקה בעור, והשיער שם הלבין (ולא בגלל הגיל). או ישנם בפרשה צבעים אחרים לסימני המחלה, וסימן הריפוי הוא, שהפכו ללבן (ואם כניל, הייתה צרעת לבנה, אזי הריפוי הוא, שהנגע אינו עמוק בעור, אלא רק בהרת לבנה על פני העור).

רמז מילולי נוסף בפרשה: המילה "שָׁאֵת", ה"נרדפת" למילה "נגע". היא מרמזת על מידת הגאווה - התנשאות, שגם היא שלילית מבחינה חברתית ונענשים עליה בצרעת. גם היום, כשמדברים על אדם שלילי מבחינה חברתית, אומרים עליו "מצורע". עלינו להשתדל, גם בלהט הויכוחים הציבוריים, להימנע מהמידות הגורמות לצרעת, למען ייטב לכולנו.

מנחם אדלשטיין

"מתורתם"

מילה וטומאת היולדת

לאחר שבפרשה הקודמת, דיברה התורה על טומאת הבאות כתוצאה ממגע או משא של נבילה, פותחת הפרשה שלנו ומדברת על טומאות הבאות מהאדם עצמו, ומתחילה בטומאת היולדת.

אם הנולד הוא זכר - אמו טמאה שבעה ימים, אחר כך מלים את הילד ולבסוף היא יושבת על "דמי טהרה" במשך שלושים ושלושה ימים. העובדה שביום השמיני מלים את הילד - אינה קשורה, לכאורה, להלכות הטומאה והטהרה של היולדת, ובכל זאת היא כתובה כאן, ממש "באמצע".

רב אסי, היה ער לסמיכות הזאת, ולמד ממנה הלכה: "אמר רב אסי: כל שאמו טמאה לידה - נימול לשמונה, וכל שאין אמו טמאה לידה - אין נימול לשמונה, שנאמר (יב, ב-ג): 'אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה... וביום השמיני ימול בשר ערלתו'" (שבת קלה, א).

לשיטתו של רב אסי, התורה הסמיכה את מצוות המילה להלכות טומאת היולדת, כדי ללמדנו, שמילה ביום השמיני מתרחשת רק בתנאי שהאמא נטמאה. אם האם לא טמאה שבעה ימים, אין טעם "לדחות" את המילה ליום השמיני, וצריך לבצע אותה כבר ביום הראשון.

דבריו של רב אסי נתונים במחלוקת, ולמעשה אין פוסקים כמותו אלא רק חוששים לדבריו (לעניין מילה בשבת), אך לפחות הוא נתן מענה לשאלת הזיקה של ברית

"וביום השמיני ימול"

מצוות המילה מוזכרת בפרשתנו (יב, ג): "וביום השמיני ימול בשר ערלתו". במצווה זו נצטווה כבר אברהם אבינו (בראשית יז, י-יא): "זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך, המול לכם כל זכר. ונמלתם את בשר ערלתכם, והיה לאות ברית ביני וביניכם". ואכן, במניין המצוות בספר "החינוך" מוזכרת המצווה בפרשת "לך-לך".

המדרש (תנחומא, תזריע, ה) מספר את המעשה הבא: "מעשה ששאל טורנקורפוס הרשע את רבי עקיבא: איזו מעשים נאים, של הקב"ה או של בשר נדם? אמר לו: של בשר נדם נאים. אמר לו טורנקורפוס: יהי השמים והארץ, יכול אדם לעשות כיוצא בהם? אמר לו רבי עקיבא: ילא תאמר לי בְּדָבָר שהוא למעלה מן הבריות, שאין שולטין עליו, אלא אֲמֹר דברים שהם מצויין בְּבְנֵי אָדָם. אמר לו [טורנקורפוס]: 'למה אתם מולין? אמר לו [רבי עקיבא]: אני הייתי יודע, שעל דבר זה אתה שואלני ולכן הקדמתי ואמרתי לך, שמעשה בני אדם נאים משל הקב"ה. הביא לו רבי עקיבא, שְׂבָלִים וְגִלְוֹסְקָאוֹת. אמר לו: יֵאָלוּ מַעֲשֵׂה הַקִּבְיָה וְאֵלוּ מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם. אמר לו [רבי עקיבא]: אין אלו נאים יותר מן השְׂבָלִים? אמר לו טורנקורפוס: אם הוא חפץ במילה, למה אינו יוצא הנֶלֶד מְהֵלָּה מִקְעֵי אִמּוֹ? אמר לו רבי עקיבא: 'ולמה שוֹרְרוּ יוֹצֵא עִמּוֹ וְהוּא תְלוּי בְּבִטְנוֹ וְאִמּוֹ חוֹתְכֹתוֹ? וְמָה שֶׁאֵתָּה אוֹמֵר לְמָה אֵינוֹ יוֹצֵא מְהֵלָּה, לְפִי שֶׁלֹּא נָתַן הַקִּבְיָה אֶת הַמְצֹת לְיִשְׂרָאֵל אֲלָא לְפָרֵךְ אוֹתָם בְּהֵם, וְלִכְךָ אָמַר דּוֹד (תהלים יח, לא): כֹּל אֲמַרְתָּ ה' צְרֹפָה'."

"חנוך לנער"

המדרש דלעיל, מציג שתי עמדות סותרות לחלוטין על משמעות הבריאה ומהות המצוות. עמדתו של טורנקורפוס, רוחה אצל הפילוסופים ג'יוון ומובאת בְּפִזְרֵי (מאמר א) בדברי הפילוסוף, אותו שאל מלך פֶּזֶר, ראשון: "אין אצל הבורא לא רצון ולא שנה, כי הוא נעלה מכל החפצים ומכל הפְּנֻנוֹת, כי הפְּנֻנָה מורה על חסרון המכוין וכי השלמת פְּנֻנוֹת שלמות לו ובעוד שלא תִּשְׁלֵם - הוא חסר". לעומת זאת, מבטאת תשובתו של רבי עקיבא את תפיסת היהדות, דהיינו, האדם נולד חסר, תפקידו להשלים את עצמו בכל מהלך חייו, גם במושגים פסיים (האדם נולד כשאינו מושלם, בניגוד לבעלי החיים המסוגלים להתקיים בטבע כבר זמן קצר מאד אחרי בואם לעולם). לפיכך, נולד האדם עָרֵל ואנו מצווים להסיר את הערלה, על מנת להשלים, כביכול, את מעשה הבריאה. כיוצא בזה מוצאים אנו בבראשית (ב, א): "אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לְעֵשֶׂת", שהרי אם כבר "ברא" - בלשון עבר, מה עוד נותר "לעשות"?! אלא, שהאדם מצווה לשפר ולשכלל, בראש ובראשונה את עצמו. פעולה זו מתחילה בברית המילה ונמשכת לכל אורך חיי האדם.

נפתלי יערי

פינת ההלכה

מצה גזולה ודין "לכס" (ב)

למדנו בשבת שעברה, שישנם שלושה הסברים לדברי הגמרא (פסחים לו, ב), שאין יוצאים ידי חובה במצה של מעשר שני:

א. הסבר הרא"ש: במצת מצווה - ישנו דין "לכס", המחייב שהמצה תהיה בבעלותו של האדם ומעשר שני אינו נחשב בבעלותו.

ב. הסבר הירושלמי: כאשר אוכל מצה שאינה בבעלותו - אי אפשר לצאת ידי חובה, משום שעושה מצווה זו בעבירה של גזל וישנו דין הלכתי - "מצנה הבאה בעבירה".

ג. הסבר הריטב"א: בסתם עיסה - קונה את העיסה בלעיסתו ולכן אין בעיות מצד דין "לכס" או "מצנה הבאה בעבירה", ועל כן יוצא ידי חובה גם במצה גזולה, משום שבעת המצווה - המצה כבר בבעלותו. אך, מצה שנעשתה מעיסת מעשר שני - אין אפשרות כלל לקנותה, גם על ידי לעיסה, לכן אין יוצאים ידי חובה במצה של מעשר שני.

עתה נביא את פסיקת ההלכה: ה"שולחן ערוך" (סימן תנד, ד) פסק: "אין אדם יוצא ידי חובה במצה

גזולה". נמצא, שה"שולחן ערוך" פסק כרא"ש או כירושלמי, שאין יוצאין במצה גזולה ולא כריטב"א.

הגאון מוילנא (שם, סק"ז) ביאר שה"שולחן ערוך" פסק כרא"ש שאין יוצאים משום דין "לכס" ולא "משום מצנה הבאה בעבירה". ו"במשנה ברורה" (שם, סקט"ו) משמע גם כן, שאסור משום דין "לכס" ולא משום "מצנה הבאה בעבירה".

ה"ביאור הלכה" (שם, ד"ה אין) כתב, שאף שלא פוסקים כריטב"א להקל, מכל מקום, פוסקים כמותו להחמיר. על כן, אדם שאכל מצה גזולה שלא יצא ידי חובה לפי ה"שולחן ערוך" וצריך לחזור ולאכול שוב, מכל מקום, לא יברך מחדש על האכילה השנייה, משום שאפשר שיצא ידי חובה כבר באכילה הראשונה, כדעת הריטב"א.

נמצא, שצריך שהמצות יהיו שלו. ואם קנה את המצות בצ'ק: הרב מרדכי אליהו ("מקראי קודש", פ"ז, הערה צה) פסק, שיוצא ידי חובה. הרב ניסים קרליץ ("חוט שני", פ"ג, סק"א) פסק, שאינו מועיל לקנותן כדי לצאת ידי חובה, שאינו נחשב כקנין ממון. לכן, רק אם המוכר אומר בפירוש שמקנה לו בקניין אחר, כגון: הגבהה, משיכה או חצר ועשה קניין זה, הרי המצות שלו.

הרב אריה ויזל